

Tilburg University

Rubriek "Opsporing en politie"

Fijnaut, C.J.C.F.

Published in:

Panopticon: Tijdschrift voor Strafrecht, Criminologie en Forensisch Welzijnswerk

Publication date:

1980

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):

Fijnaut, C. J. C. F. (1980). Rubriek "Opsporing en politie". *Panopticon: Tijdschrift voor Strafrecht, Criminologie en Forensisch Welzijnswerk*, 1(3), 241-249.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

I. Opsporing en politie

1. De politieke kant van het politieapparaat: een persoverzicht

Sinds jaren is de politie niet meer zo in 't nieuws geweest als de afgelopen maanden. Is dit op zich al 'n reden om in deze rubriek 'n overzicht te geven van de voornaamste (achtergrond-)artikelen die werden gepubliceerd, een reden te meer om dit te doen wordt gevormd door het feit dat in deze artikelen een kant van het politieapparaat wordt belicht die gewoonlijk in de schaduw blijft: de (partij-)politieke en justitiële controle over de politie en de operationele betrokkenheid van het politieapparaat bij de politieke machtsverhoudingen en ontwikkelingen in 't land. Dit laatste ligt ook nogal voor de hand, waar de meeste van deze artikelen rechtstreeks of zijdelings verband houden met de zaak Graindorge, de zaak François, de zaak Pour, en met de troebelen in de Voerstreek en in Komen en Wervik, alle politiek en politieel zéér geladen kwesties.

In deze artikelen komen allerhande feitelijke onjuistheden voor. Er worden hierin ook gebeurtenissen en ontwikkelingen geïnterpreteerd op een wijze die m.i. twijfelachtig is of die achteraf niet houdbaar lijkt te zijn. Op 10 september 1979 bijv. oppert *De Morgen* de these dat 'de rijkswacht de zaak-Graindorge (opdrong) aan het parket'. Latere publicaties over de gerechtelijke politie doen evenwel ernstig twijfelen aan de juistheid van deze stelling. Een ander voorbeeld kan worden geput uit het interview met de commandant van de rijkswacht Beurir, dat de *De Standaard* op 16-17 februari 1980 publiceerde. Pleitend voor 'zijn' korps zegt Beurir in dit interview o.a. dat 'Het jammer (is) dat er in Noord-Ierland geen rijkswacht bestaat. Men moet daar nu soldaatjes uit Engeland heensturen, die voor ordehandhaving niet opgeleid zijn en met hun oorlogswapens niet over de gepaste uitrusting beschikken'. Welnu, ieder die de laatste jaren met enige interesse het verloop van de Ierse kwestie heeft gevolgd, weet dat in Noord-Ierland ook de Royal Ulster Constabulary opereert, en dat dit politiekorps een angelsaksische variant vormt van de gendarmerie-korpsen op het Europese vasteland!!!

In het bestek van deze rubriek is het evenwel niet mogelijk om op deze manier al de artikelen kritisch onder de loupe te nemen. Hieronder worden enkel de artikelen uit Humo, Knack, De Morgen, Pour, Rood en de Standaard vermeld, die belangrijke (nieuwe) informatie over de organisatie

en werking van het politieapparaat bevatten resp. een belangrijke rol hebben gespeeld in het debat dat de afgelopen maanden (september 1979-maart 1980) over dit apparaat werd gevoerd. Een dergelijk overzicht vormt een handig instrument bij latere studies van het politieapparaat.

De stroom van artikelen en berichten kwam eigenlijk einde augustus op gang met de berichten in *De Morgen*, *Rood* en *De Standaard* over de verzameling van informatie over syndicale militanten door de rijkswacht, en met de publikatie van passages uit 'n cursus van de rijkswacht over de vergaring van (politieke) informatie in *Rood* van 31 augustus 1979. Deze publikatie moest vooral de verklaring van minister Gramme weerleggen dat 'inlichtingen van politieke aard buiten de ambtsopdrachten van de rijkswacht vallen'. In *De Morgen* van 10 september 1979 verschenen 2 artikelen over de mogelijke 'politieke rol van de BOB' in de zaak Graindorge door in 't geniep een dossier over deze advocaat aan te leggen. In deze artikelen werd ook ingegaan op TREV, de commissie die zich op last van de ministers van binnenlandse zaken in de EEG in 't diepste geheim bezig houdt met de coördinatie tussen de politiediensten in de betrokken landen. In het hoofdartikel van *De Morgen* dd. 15 september 1979 werd onder de kop *Rechtsstaat de these* 'dat al te ijverige speurders een geprefabriceerde verdachte uit hun geheime register te voorschijn hebben getoverd', nog 'ns herhaald. *De Standaard* maakt op 2 oktober 1979 er evenwel melding van dat 'uit welingelichte bron' werd vernomen dat de 'BOB nog niet (op trad) in zaak-Graindorge'. Op 2 oktober 1979 ging Walter De Bock in *De Morgen* in op *De vele politieke in de zaak Graindorge* en stipte in dit artikel m.n. de inschakeling van *Interpol* in deze zaak aan.

Einde september-begin oktober ging de aandacht van de pers vooral uit naar de troebelen en naar de ordehandhaving door de rijkswacht in de Voerstreek en in Komen. Alle kranten behandelden natuurlijk uitvoerig de roerige betoging in Wervik op zaterdag 30 september, waarbij de rijkswacht van de vuurwapens en van speciale 'oproer-munitie' gebruik maakte. Te midden van alle politieke vervoering verscheen in *De Standaard* van 26 september 1979 het onheilspellende bericht over de legeroefening te Turnhout 'bij onlusten ingevolge werkeloosheid en stakingen', waarover *De Morgen* al op 26 juni 1979 verslag uitbracht. In vergelijking hiermee deed het nieuws in o.a. *De Morgen* van 8 oktober 1979, dat te Bilzen de brandweer (!) was ingezet om een betoging tegen minister Gramme uiteen te spui-

ten, nogal potsierlijk aan.

In dezelfde tijd werd door het weekblad *Pour* een artikel gepubliceerd over 'n trainingskamp van de VMO in de Ardennen, wat – eigenaardig genoeg – leidde tot een huiszoeking in de redaktielokalen van dit weekblad. Deze kwestie en de hiervoor al gesignaleerde discussie over de vergaring van politieke informatie door de rijkswacht, ontlokten aan de BSP-fractie leider in de Kamer, L. Tobback, de uitspraak dat zijn fractie onderzoek wilde zien 'op welke manier de veiligheidsdiensten georganiseerd zijn' (*De Morgen*, 10 oktober 1979).

Laatstgenoemde discussie kwam op zondag 21 oktober in een stroomversnelling toen de journalist Walter de Bock in het RTB-programma *Face à la presse* de commandant van de rijkswacht Beurir een document voorschotelde, waaruit bleek dat er in de rijkswacht een 'fichier syndical' werd bijgehouden. Dit document werd gedeeltelijk gepubliceerd in *De Morgen* van 22 oktober 1979. In *De Standaard* van diezelfde dag nam de journalist Louis de Lentdecker de verdediging van de in verlegenheid gebrachte generaal op zich: 'De jonge penneridders trokken, gepassioneerd, ongenueanceerd, demagogisch, boosaardig ten aanval tegen de rijkswachtbevelhebber'. De rijkswacht zelf reageerde op de openbaarmaking van dit document met een perscommuniqué, waarin o.a. werd gesteld, dat 'De rijkswacht inderdaad sinds ettelijke jaren (informeert) naar de namen van syndicale leiders en naar syndicale percentages' (*De Morgen*, 23 oktober 1979, *De Standaard*, 23 oktober 1979). In *Pour*, nr. 281, 25-31 octobre 1970, werd het betrokken document ook afgedrukt. Op 31 oktober 1979 berichtte *De Morgen*, dat J. Wijnenckx, fractievoorzitter van de BSP in de Senaat, een wetsvoorstel wilde indienen, strekkende tot de oprichting van een onderzoekcommissie die 'l' parlement o.a. moet inlichten 'over de houding en de handelingen van de parketten, van de rijkswacht, van bepaalde geheime of halfgeheime politiediensten van grote steden, en van sommige veiligheidsdiensten binnen de rijkswacht en het leger'.

Tijdens de onderhandelingen met de vakbonden, – die zich nogal verholgen toonden over de BOB-fiches met de namen van syndicale militanten –, over de werktijdverkortingen e.a. loochende premier Martens evenwel dat de rijkswacht 'een manueel systeem van steekkaarten bijhoudt van de vakbewegingen met de leden van de syndicale delegatie en de ondernemingsraden' (*De Standaard*, 6 november 1979). Deze uitspraak prikkelde *De Morgen* (7 november 1979) tot de vraag: 'BOB-fiches: hoe wordt de premier voorgelicht?', en tot de publikatie van een brief waaruit blijkt dat het bewuste document door de firma Sobemap in samenwerking met enkele hoge rijkswach-

tofficieren werd opgesteld (Zie ook *Pour*, nr. 283, 8-14 novembre 1979). Enkele dagen later bevestigde minister Gramme trouwens dat een bezoek van rijkswachters aan het Luxemburgse bedrijf Paliseul was bedoeld om de namen van syndicale afgevaardigden te kennen 'in geval van een sociaal konflikt' (*De Morgen*, 12 november 1979). Op 7 november 1979 bracht *De Standaard* daarenboven verslag uit over een persconferentie van de RAL, waarop aan de hand van een cursus 'informatie' voor kandidaat-gegradueerden bij de rijkswacht werd gedemonstreerd hoe dit korps politieke inlichtingen verzamelt. Gedeelten van deze cursus werden afgedrukt in de *Humo* van 8 november 1979, nr. 2044.

In *Pour* van dezelfde datum verscheen dan ook nog een gedocumenteerd artikel over de microfiches 'B morele personalia', die blijkens een brief van de gewezen commissaris-generaal van de gerechtelijke politie J. De Gryse d.d. 18 december 1974 'uiteraard zeer geheim (zijn) omdat zij personen betreffen die niet het voorwerp uitmaken van opsporing of onderzoek, maar van wie het gerechtelijk verleden of de levenswandel de bijzondere aandacht van de politie rechtvaardigt'. Toen de leden van de gerechtelijke politie, die het positionele onderzoek in de zaak Graindorge deden, door de rechtbank, die deze zaak behandelt, werden ondervraagd (*De Morgen*, 20 december 1979; *De Standaard*, 20 december 1979), publiceerde de eerstvermelde krant ook deze brief (*De Morgen*, 21 december 1979). Hoe Graindorge zelf het optreden van de politie heeft ondergaan en beoordeelt, kan men lezen in *L'avocat et le pouvoir*, een brochure die in december '79 werd uitgegeven door *Les Comités Michel Graindorge pour la défense des libertés démocratiques* (62, Rue E. van Driesche, 1060 Bruxelles). Hierin schrijft Graindorge o.a.: 'L'homme seul face au polices est une survivance moyenâgeuse' (blz. 22), en ook: 'Chaque fois que j'en avais l'occasion, j'ai parlé autour de moi. Avec des gendarmes notamment dont la grande majorité me parraissait attaché à la démocratie politique et dont la bonhomie me rassurait. Avec des membres de la P. J. qui, au-delà de bavures importantes et graves, me sont apparus comme des gens attachés également à la démocratie politique' (blz. 32). Over de algemene organisatie van het Belgische politieapparaat, speciaal op 't vlak van 't politieke politiewerk, verscheen in *De Morgen* van 18 januari 1980 een interview met de steller van dit overzicht. In *De Standaard* van diezelfde dag werd een artikel ('Westduits dossier in de coulissen') gepubliceerd over de vermoedelijke betrekkingen tussen de Westduitse en Belgische politie in de zaak Graindorge. Een van de verdedigers van Graindorge, R. Lallemand, stelde op 31 januari 1980 in zijn pleidooi dat de balie bescherming moest eisen

'tegen de macht van de politie' (*De Morgen*, 1 februari 1980).

Halverwege januari 1980 verschenen de eerste berichten over mogelijke strafbare betrokkenheid van leden van het Nationaal Drugbureau van de rijkswacht en het Bestuur voor Criminele Informatie bij de handel in heroïne (*De Standaard*, 14 januari 1980, *De Morgen*, 14 januari 1980). Op 22 januari 1980 maakten de kranten de aanhouding van kapt. cdt. François en van een lid van het BCI bekend. Een dag later schotelde de pers haar lezers achtergronden van deze aanhoudingen voor (*De Standaard*: 'Strijd tegen drugs moeilijk; traditionele methodes helpen niet'; *De Morgen*: 'De interne politie-oorlog'; *Knack*: 'De jagers werden stropers; het Nationaal Bureau voor Drugs in opspraak'). In de daaropvolgende dagen werden nog nieuwe aanhoudingen van leden van de genoemde diensten bekend gemaakt. In het hoofdartikel van *De Morgen* van 30 januari 1980 stelde P. Goossens, verwijzend naar de zaak François en naar het 'fichier syndicaat', dat het de hoogste tijd werd om het regeerakkoord op het stuk van de controle op de organisatie en het gebruik van de informatica bij de rijkswacht uit te voeren. Op 12 januari 1980 publiceerde dezelfde krant de dagorder van de rijkswacht, waarin o.a. werd gezegd dat 'De misstappen van enkelen onder ons U niet (mogen) ontmoedigen. Ik wens dat U allen het hoofd koel zal houden tegenover deze gebeurtenissen en dat U met de grootste omzichtigheid alles wat ter zake wordt geschreven en gezegd, zal benaderen'. Op 15 februari 1980 meldde *De Morgen* dat BSP-fractie leider L. Tobback een wetsvoorstel wilde indienen om het BCI af te schaffen. Het personeel van het BCI protesteerde openlijk tegen dit voorstel (*De Morgen*, 25 februari 1980). In een interview met *De Morgen* dd. 19 februari 1980 ging dr. C. Eliaerts, docent aan de VUB, nader in op de problematiek van de uitlokking van misdaden en van de legalisering van het gebruik van drugs.

Tezelfdertijd verscheen het bericht dat de gerechtelijke politie op last van het parket een huiszoeking had verricht bij het weekblad *Pour* en twee medewerkers van dit blad had ondervraagd over de herkomst van de microfiches B en over Interpol-documenten. Tevens werd de aanhouding gemeld van een vertaler op het commissariaat-generaal van de gerechtelijke politie, die laatstgenoemde documenten aan de pers, lees *Pour*, zou hebben doorgegeven (*De Standaard*, 25 januari 1980), *De Morgen*, 25 januari 1980). Op 12 februari 1980 maakten de kranten vervolgens melding van de 'aanhouding' van de redactiesecretaris van *Pour*, een daad die in de kring van journalisten en daarbuiten nogal wat opschudding verwekte (*De Morgen*, 12 t/m 16 februari 1980, *Knack*, 20 februari 1980, 27 februari 1980).

In *Pour*, nr. 298, 21 februari 1980, en nr. 299, 28 februari 1980, werden enkele van de Interpol-documenten waarom kennelijk heel de zaak draaide, afgedrukt. Met name blijkt uit deze stukken welk effect de werkgroep TREVI kan hebben op de internationale politieke samenwerking. En schreef Walter de Bock in *De Morgen* van 21 februari 1980 dat de 'Westduitse politie Interpol (misbruikt)', in de *De Standaard* van 22 februari 1980 schreef Louis de Lentdecker over dezelfde materie 'n artikel dat 'Interpol loochent politieke actie' als kop meekreeg.

In de week van 11 februari 1980 t/m 16 februari 1980 wijdde *De Standaard* dagelijks een groot artikel aan de rijkswacht, over haar taak, over haar organisatie, over de controle op dit korps, over de mankracht en materiële middelen e.a. Met deze artikelenreeks leverde *De Standaard* zeker een bijdrage aan de publieke discussie over de rijkswacht en over het politieapparaat in 't algemeen. Op een aantal punten is de voorstelling van zaken zelf evenwel zó discutabel, dat een nadere analyse van deze artikelen elders op haar plaats zou zijn. Een heel ander, en eveneens aanvechtbaar beeld van de rijkswacht werd in ieder geval verschaft in het *Persoverzicht Rijkswacht*, dat in februari 1980 werd gepubliceerd door Altinform, Kloosterstraat 63/1, 2000 Antwerpen.

Op 14 februari jl. werd de tipgever van *Pour* vrijgelaten, op 29 februari jl. werd Graindorge door de rechtbank vrijgesproken, op 4 maart jl. werden François en een van zijn naaste medewerkers voorlopig in vrijheid gesteld. Hiermee is voor deze betrokkenen de zaak zeker niet afgelopen, maar hopelijk ook niet voor hen die direct en indirect zeggenschap over het politieapparaat (moeten) uitoefenen. Deze zaken hebben immers opnieuw aan het licht gebracht, hoe problematisch de organisatie en werking van het politieapparaat wel niet zijn. De parlementaire commissie die, volgens het regeerakkoord, zal worden ingesteld om toezicht uit te oefenen 'op de aanwending van de informatiesystemen van de Rijkswacht en van de Gerechtelijke Politie', kan ik in ieder geval de lezing aanbevelen van het *Erster Tätigkeitsbericht des Bundesbeauftragten für den Datenschutz* (Zur Sache, 1979, 2, Themen Parlamentarischer Beratung) en van diens *Zweiter Tätigkeitsbericht* (dat gedeeltelijk ook werd gepubliceerd in het informatieblad van het Duitse ministerie van Binnenlandse zaken, *Innere Sicherheit*, nr. 52, 12 maart 1980, 1-18), waarin diepgaand de problemen worden behandeld in verband met de politieke controle op verzameling, opslag en gebruik van politieke en criminele informatie door het Bundeskriminalamt, de Verfassungsschutz, de Bundesnachrichtendienst en de Militärische Abschirmdienst. Wat de inheemse literatuur betreft, is het artikel van H. Meers en S. Roosen over

'Privacy en rijkswacht'. (Tijdschrift voor Bestuurswetenschappen en Publiekrecht, 34, 1979, 1-2, 18-39) een goede (juridische) introductie in dit vraagstuk. Indien men alleen nog maar deze literatuur doorneemt, dan valt het al op hoe luchtig minister van justitie R. van Elsanle in het interview dat hij toestond aan *Knack* (19 maart 1980), heenstapt over de problemen i.v.m. de vergaring, de opslag en het gebruik van informatie over personen en goederen door de politie.

C.F.

2. *Parlementaire initiatieven i.v.m. de organisatie en werking van het politieapparaat*

In aansluiting op het persoverzicht worden hierna kort de voorstellen belicht, die naar aanleiding van de berichten van de laatste maanden over de organisatie en werking van het politieapparaat, in de Senaat en in de Kamer op dit vlak zijn gedaan.

De instelling van een onderzoekscommissie

Op 14 november 1979 dienden de heren J. Wyninckx, F. Delmotte, E. Leemans, D. Andre, P. Bertrand en H. Vanderpoorten, allen leden van de commissie van binnenlandse zaken van de Senaat een voorstel in (Senaat, Z. 1979-1980, nr. 295-1) 'tot instelling van een onderzoekscommissie voor de studie van de problemen van de ordehandhaving in het algemeen en betreffende de naleving en de toepassing van de wet van 29 juli 1934 (...) in het bijzonder'. In de toelichting stellen de indieners van dit voorstel o.a. dat 'zij, en ook vele burgers met hen, (met groeiende onrust) een toename vast(stellen) van het vandalisme, het terrorisme en het gewelddadig optreden'. Om hieraan paal en perk te stellen moet o.a. beroep worden gedaan, zo vervolgen zij, 'op ordehandhavers zoals politie en rijkswacht. Gezien de delicate opdracht toebedeeld aan deze laatsten is het noodzakelijk dat het Parlement een degelijk en grondig inzicht verwerft in de samenstelling en de werking van de instellingen, belast met het handhaven van de orde (...) Verder dient het Parlement ook ingelicht te worden over de houding en de handelingen van de parketten, van de rijkswacht, van bepaalde geheime of half-geheime politiediensten van grote steden, en van sommige veiligheidsdiensten binnen de rijkswacht en het leger alsook van de diensten voor de veiligheid van de Staat. De indieners van dit voorstel beogen enerzijds de bescherming van het democratisch stelsel tegen elke bedreiging ervan. Zij wensen anderzijds te vernijden dat onze democratische instellingen en rechten het voorwerp zouden worden van betwisting, doordat de bestaande wettelijke toegelaten maatregelen op een niet oordeelkundige of onwettelijke wijze zouden aange-

wend worden (...) De voorgestelde commissie zou dus een dubbele opdracht hebben. In de eerste plaats gaat het om al hetgeen de democratische instellingen, alsook de grondrechten van de burgers kan bedreigen. Vervolgens zou een inventaris dienen opgesteld te worden van de wettelijke maatregelen waarover wij beschikken, maar tegelijkertijd zou hier dan ook moeten onderzocht worden, enerzijds of zij beantwoorden aan het gestelde doel, en of zij aanleiding kunnen geven tot misbruiken, en anderzijds, zo dit laatste het geval is, op welke wijze deze door het invoeren van nieuwe wettelijke maatregelen kan verholpen worden (...) De commissie zou bestaan uit tweëntwintig leden, benoemd volgens de regel van de evenredige vertegenwoordiging van de fracties. Zij zou haar verslag bij de senaat uitbrengen binnen zes maanden na haar installatie'.

Dit voorstel werd op 19 maart jl. besproken (Senaat, Z. 1979-1980, Parl. Hand., Beknopt Verslag Namiddagvergadering 19-3-1980, 339-344). Deze bespreking leverde niet veel nieuws op. Opmerkelijk was wel de uitlating van Ridder de Stexhe, dat de commissie van justitie zich ook reeds diepgaand had beziggehouden met de wettelijke middelen om recht en orde in het land te bereiken. Dit beraad zou worden weergegeven in het verslag van deze commissie. De heer Moreaux haakte hierop in en zei o.a. dat 'De politiediensten tellen en hun optreden controleren twee moeilijke opdrachten (zijn). Wij bevinden ons in een uitzonderlijke toestand die uitzonderlijke maatregelen vergt'. Ook vroeg hij om niet in te gaan op de suggesties die Ridder de Stexhe had gedaan, speciaal de beperking van de opdracht en van de omvang van de commissie: 'De repressieve opdracht van bepaalde politiediensten werd immers aangevochten toen bepaalde vakbondsleiders een steekkaart kregen', en 'Bij een zo belangrijke aangelegenheid moeten echter alle politieke partijen van het land worden betrokken'. Uiteindelijk werd het voorstel 'door de 144 aan de stemming deelnemende leden eenparig aangenomen'; er onthielden zich 12 leden, allen lid van de Volksunie.

Afschaffing van het BCI?

Op 28 februari jl. diende L. Tobbacq, fractievoorzitter van de BSP in de Kamer, een wetsvoorstel in 'tot opheffing van het bestuur van de criminele informatie'. Dit voorstel behelst 1/ de opheffing van de koninklijke besluiten, waarbij het bestuur werd ingesteld en het statuut van het personeel ervan werd geregeld, en 2/ de bepaling dat de personeelsleden van het bestuur, zo zij reeds niet ambtenaar van het ministerie van justitie zijn, kunnen worden overgeheveld naar dit ministerie. In de toelichting stelt L. Tobbacq o.a. dat dit bestuur van bij zijn oprichting 'niet meer

uit de actualiteit (is) geweest, niet om reden van zijn resultaten, wel om de schandalen waarbij te oordelen naar de persartikelen dienomtrent, zijn personeel haast zonder onderbreking betrokken was en, steeds volgens de pers van heden ten dage, nog betrokken is. Uit de perscommentaren blijkt dat de werkmethode van het Bestuur van criminele informatie meer dan vergelijkbaar is met die van de wereld die het heet te bestrijden. Zulks is ongehoord en ongeoorloofd voor een openbare dienst voor wie de wettigheid, ook in zijn optreden, de onverbiddelijke regel hoeft te zijn. Illegale methodes zijn onverenigbaar met het wezen van een openbare dienst (...) Zelfs de beschouwing dat de inrichting van ministeriële diensten zaak is van het Staatshoofd, kan niet opwegen tegen de fundamentele plicht van de wetgever om ervoor zorg te dragen dat de burger het vertrouwen in zijn instellingen kan behouden'.

C.F.